

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος Ἐννατος

Συνδρομή ἑτήσια: Ἐν Ἀθήναις φρ. 10, ἐν ταῖς ἑπαρχίαις φρ. 12, ἐν τῇ Ἀλλοδαπῇ φρ. 20. - Αἱ συνδρομαὶ ἀρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου ἑκάστου ἔτους καὶ εἶνε ἑτήσιαι. - Γραφεῖον τῆς Διευθύνσεως: Ὁδὸς Σταδίου, 6.

29 Ἰουνίου 1880

Σφραγὶς τῆς
ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ ΣΠΕΤΣΩΝ

ἐπὶ ἐπαναστάσεως.

[Ἐκ τῆς Συλλογῆς Πιπύλου Λάμπρου].

ΑΝΕΥ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

[Μυθιστόρημα Ἐκτορος Μαλὸ βραδευθὲν παρὰ τῆς γαλλικῆς Ἀκαδημίας. Μετάφρασις Α. Ρ. Ραγκαβῆ].

Συνέχεια· ἰδὲ σελ. 385.

ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ.

Α'

Ἐμπρός.

Ἐμπρός!

Ὁ κόσμος ἦτον ἀνοικτὸς ἐμπρός μου, καὶ ἠδυναμένη νὰ στρέψω τὰ βήματά μου πρὸς βορρᾶν ἢ πρὸς νότον, πρὸς ἀνατολὰς ἢ δυσμάς, κατὰ τὸ δοκοῦν.

Ἦμην παιδίον μόνον, καὶ ὅμως ἤδη κύριος ἐμαυτοῦ.

Φεῦ! Τοῦτο ἦτον τὸ δεινότατον εἰς τὴν θέσιν μου.

Πολλὰ παιδιά, ἠξέμερτε, λέγουν καθ' ἑαυτὰ· «ὦ! ἂν ἠμπόρουν νὰ κάμω ὅ, τι θέλω! Ἄν ἦμην ἐλεύθερος! Ἄν ἦμην κύριος ἐμαυτοῦ!» καὶ περιμένουσι μετ' ἀνυπομονησίας τὴν μακαρίαν ἡμέραν καθ' ἣν θὰ ἔχωσι τὴν ἐλευθερίαν. . . νὰ κάμουν ἀνοησίας.

Ἐγὼ ὅμως ἔλεγον κατ' ἐμαυτόν· «ὦ! ἂν εἶχον τινὰ νὰ με συμβουλεύῃ, νὰ με διευθύνῃ!».

Διότι μετὰ τῶν παιδίων ἐκείνων καὶ ἐμοῦ ὑπῆρχε μία διαφορὰ . . . ἀλλὰ φοβερὰ.

Ἄν τὰ παιδιά ἐκεῖνα κάμνον ἀνοησίας, ἔχουσιν ὀπίσω των τινὰ ὅστις νὰ τοῖς τείνῃ τὴν χεῖρα ὅταν πίπτωσι, καὶ νὰ τ' ἀνεγείρῃ ἀφ' οὗ πέσωσιν· ἐγὼ ὅμως δὲν εἶχον κανέναν· ἂν ἐπιπτον, θὰ ἐκατρακύλουον ὡς κάτω, καὶ ἄπαξ κάτω, θὰ ἔ-

προπε νὰ ἐγερωθῶ μόνος μου, ἂν δὲν εἶχον συντριβή.

Εἶχον δὲ ἱκανὴν πείραν ὥστε νὰ ἐννοήσω ὅτι δύναμαι νὰ συντριβῶ· καὶ τοῦτο μ' ἐφόβιζε, τὸ ὁμολογῶ.

Καίτοι πολὺ νέος, εἶχον ἱκανὰς ὑποστῆ δυστυχίας, ὥστε νὰ εἶμαι φρονιμώτερος καὶ προφυλακτικώτερος ἀφ' ὅ, τι συνήθως εἰσὶ τὰ δημῆλικά μου παιδιά. Πλεονέκτημα ἦτον τοῦτο, ἀλλ' ἐπὶ βαρεῖα τιμῇ ἀγορασθέν.

Ἐπομένως, πρὶν ἢ ριφθῶ εἰς τὴν ὁδὸν ἧτις ἐμπρός μου ἠνοίγετο, ἠθέλησα νὰ υπάγω νὰ ἰδῶ ἐκείνον ὅστις κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ὑπῆρξεν ὡς πατήρ δι' ἐμέ. Ἡ θεία Αἰκατερίνα δὲν μὲ εἶχε συμπεριλάβει μετὰ τῶν παιδίων νὰ τὸν ἀποχαιρετήσω· ἐγὼ ὅμως ἐδυναμένη, ὤφειλον νὰ υπάγω καὶ μόνος μου νὰ τὸν ἐναγκαλισθῶ.

Ποτὲ δὲν εἶχον υπάγει εἰς τὴν φυλακὴν τῶν ὀφειλετῶν· ἀλλὰ τόσα εἶχον ἀκούσει περὶ αὐτῆς κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους, ὥστε βέβαιος ἦμην νὰ τὴν εὔρω. Ἐπελλοῦν νὰ λάβω τὴν ὁδὸν πρὸς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Μαγδαληνῆς, ἣν καλῶς ἐγνώριζον, καὶ ἐκεῖ θὰ ἠρώτων διὰ τὰ περαιτέρω. Ἀφ' οὗ ἡ θεία Αἰκατερίνα καὶ τὰ παιδιά ἠδυνήθησαν νὰ ἰδοῦν τὸν πατέρα των, θὰ μοὶ ἐδιδον βεβαίως καὶ εἰς ἐμὲ τὴν ἄδειαν ταύτην. Καὶ ἐγὼ ἤμην, ἄλλοτε ἂν, παιδίον του, καὶ μὲ ἠγάπα τότε!

Δὲν ἐτόλμων νὰ διέλθω τὰ Παρίσια ἔχων τὸν Κάπην κατόπιν μου· διότι τί θὰ ἔλεγον εἰς τοὺς ἀστυνομοφύλακας ἂν μ' ἠρώτων; Ἐξ ὅλων τῶν φθῶν οὗς ἡ πείρα μοὶ εἶχεν ἐμπνεύσει, ὁ τῆς ἀστυνομίας ἦτον ὁ μεγαλύτερος, καὶ τὴν Τολώσιν δὲν εἶχον τὴν λησμονήσει. Ἐδεσα ἐπομένως τὸν Κάπην εἰς σχοινίον, ὅπερ ἐφάνη ἰσχυρῶς θίξαν τὴν φιλαυτίαν του, τὴν συναίσθησιν κυνὸς πεπαιδευμένου καὶ καλῶς ἀνατετραμμένου. Ἐλαβον δ' εἰς χεῖράς μου τὸ ἄκρον τοῦ σχοινοῦ, καὶ οὕτως ἐπορεύθημεν πρὸς τὴν φυλακὴν τοῦ Κλιστῶ.

Ἐπάρουσιν εἰς τὸν κόσμον τοῦτον πράγματα θλιβερά, ὧν ἡ θέα διεγείρει ἐν ἡμῖν στοχασμοὺς πενθίμους. Μετὰ τῶν δ' αὐτῶν οὐδὲν γνωρίζω ἀσχημότερον καὶ μᾶλλον ἀπευκατεῖον τῆς θύρας φυλακῆς. Ἡ ὄψις τῆς παγόνει τὴν καρδίαν μᾶλλον ἢ ἡ τοῦ τάφου. Οἱ νεκροὶ οὗς καλύπτει ὁ λίθος δὲν αἰσθάνονται πλέον· ἀλλ' οἱ ἐν φυλακαῖς εἰσὶ ζῶντες ἐνταφιασμένοι.

Ἔμεινα ἐπ' ὀλίγας στιγμὰς ἱστάμενος πρὶν τολμήσω νὰ εἰσέλθω εἰς τὴν φυλακὴν τοῦ Κλισσοῦ, ὡς ἂν ἐφοβοῦμην μὴ μὲ κρατήσουν ἐκεῖ, καὶ μὴ ἡ θύρα, ἡ ἀποτρόπαιος ἐκείνη θύρα, κλεισθῆ ἔμ' ἐμὲ καὶ πλέον δὲν ἀνοιχθῆ.

Ἐφραναζόμεν ὅτι δύσκολος εἶναι ἡ ἐξοδος ἐκ φυλακῆς· ἀλλὰ δὲν ἤξευρον ὅτι δύσκολος ἦτον καὶ ἡ εἰσοδος. καὶ τὸ ἔμαθον τότε ἐπὶ κινδύνῳ μου.

Ἄλλ' ἐπειδὴ ἐπέμεινα καὶ δὲν συγκατένευον ν' ἀναχωρήσω, ἐφθασα τέλος πλησίον ἐκείνου ὃν ἤθελον νὰ ἰδῶ.

Εἰσῆχθην λοιπὸν εἰς τὸ δωμάτιον τῶν ἐντεύξεων, μὴ ἔχον οὔτε σιδηρὰ δικτυωτὰ, οὔτε κληκίδας, καθὼς ἐνόμιζον, καὶ μετ' ὀλίγον ἐφθασεν ὁ πατήρ, μὴ φέρων ἀλύσεις.

— Σὲ περιέμενον Ῥαυιδιὸν μου, μοὶ εἶπε, καὶ ἐπέπληξεν τὴν Αἰκατερίναν διότι δὲν σ' ἔφερε μετὰ τῶν παιδιῶν.

Ἀπὸ τῆς πρώτης ἤμην τεθλιμμένος καὶ καταβεβλημένος· αἱ λέξεις δ' αὐταὶ μ' ἐνεψύχωσαν.

— Ἡ κυρὰ Αἰκατερίνα δὲν ἠθέλησε νὰ ὑπάγῳ μαζὶ τῆς.

— Δὲν ἦτον δυνατὸν, φίλτατέ μου. Δὲν κάμνει κανεὶς εἰς τὸν κόσμον πάντοτε ὅ,τι θέλει. Εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ εἰργάζετο πολὺ καλὰ διὰ νὰ κερδίξῃς τὸν ἄρτον σου. Ὁ Συριώτης ὅμως, ὁ γαμβρός μου, δὲν ἔχει ἐργασίαν νὰ σοὶ δώσῃ. Ἐργάζεται εἰς τὰς ὑδροθηκὰς τῆς Νιβερναίας, καὶ οἱ ἐργάται τῶν ὑδροθηκῶν, ἠξεύρεις, κηπουροὺς δὲν ἔχουν πῶς νὰ μεταχειρισθῶσι. Τὰ παιδιά μοι εἶπον ὅτι ἤθελες ν' ἀναλάβῃς πάλιν τὸ ἐπάγγελμα τοῦ τραγωδιστοῦ. Ἐλησμομόνησας λοιπὸν ὅτι ἐκινδύνευσας ν' ἀποθάνῃς τοῦ ψύχους καὶ τῆς πείνης εἰς τὴν θύραν μας;

— Ὅχι, δὲν τὸ ἐλησμομόνησα.

— Καὶ τότε δὲν ἦσο μόνος· εἶχες κύριον ὅστις σὲ ὠδήγει. Σπουδαία εἶναι ἡ ἀπόφασίς σου, τέκνον μου, εἰς τὴν ἡλικίαν σου, μόνος, εἰς τοὺς πέντε δρόμους.

— Ἐχὼ τὸν Κάπην.

Ἦς πάντοτε, ὅταν ἤκουσε τὸ ὄνομά του ὁ Κάπης ἀπεκρίθη δι' ἑνὸς γαυγίσματος λέγοντος· «Παρόν!» Ἄν δύναμαι νὰ σὰς χρησιμεύσω, ἰδοὺ ἐγὼ».

— Ναί! Καλὸς σκύλος εἶναι ὁ Κάπης· εἶναι ὅμως σκύλος μόνον. Πῶς θὰ κερδίξῃς τὸν ἄρτον σου;

— Θὰ τραγουδῶ, καὶ ὁ Κάπης θὰ παριστάνῃ.

— Δὲν ἠμπορεῖ ὁ Κάπης νὰ παριστάνῃ μόνος του.

— Θὰ τῷ διδάξω διάφορα παιγνίδια ἐπιτήδεια. Δὲν λέγω καλὰ, Κάπη; Δὲν θὰ μάθῃς ὅ,τι θελήσω νὰ σοὶ διδάξω;

Ἦ ὁ Κάπης ἔθεσε τὴν χειρὰ του εἰς τὸ στήθος του.

— Ἦντοτε, παιδίον μου, νομίζω καλῆτερον

νὰ ζητήσης πούποτε νὰ ἐπηρετήσης. Εἶσαι καλὸς ἐργάτης, καὶ προτιμότερον θὰ εἶναι τοῦτο παρὰ νὰ τρέχῃς εἰς τοὺς δρόμους, καθὼς συνειθίζουσι οἱ ὀκνηροί.

— Ὀκνηρὸς δὲν εἶμαι, τὸ ἠξεύρετε, καὶ ποτὲ δὲν μ' ἠκούσατε νὰ παραπονεθῶ ὅτι εἶχον πολλὴν ἐργασίαν. Εἰς τὴν οἰκίαν σας θὰ εἰργαζόμεν ὅσον θὰ τὸ ἐπέτρεπον αἱ δυνάμεις μου καὶ θὰ ἔμμενον εἰς τὴν οἰκίαν σας πάντοτε· ἀλλὰ δὲν θέλω νὰ ὑπηρετήσω εἰς ἄλλους.

Φαίνεται ὅτι ἐπρόφρανον τὰς λέξεις ταύτας κατ' ἰδιαιτέρον τινα τρόπον, διότι ὁ πατήρ μὲ ἠτένευσεν ἐπὶ μίαν στιγμὴν χωρὶς ν' ἀπαντήσῃ.

— Μὰς διηγήθης, εἶπε τέλος πάντων, ὅτι ὁ Βιτάλης, ὅταν δὲν ἠξεύρες τίς ἦτον, σ' ἐξέπληττε πολλάκις διὰ τὸν τρόπον καθ' ὃν ἠτένιζε τοὺς ἀνθρώπους, καὶ εἶχε τρόπους κυρίου, οὔτινες ὡς ν' ἀπεδείκνυον ὅτι ἦτον κύριος καὶ αὐτός. Ἠξέυρεις ὅτι καὶ σὺ ἔχεις τινὰς τοιοῦτους τρόπους, οὔτινες φαίνονται ὡς νὰ ἐμφαίνουσι ὅτι δὲν εἶσαι παιδίον τῶν δρόμων; Δὲν θέλεις νὰ ὑπηρετήσης ἄλλους. Τέκνον μου, ἴσως ἔχεις δίκαιον. Ὅ,τι σοὶ ἔλεγον ἦτον διὰ τὸ καλὸν σου, ἔχι δι' ἄλλον λόγον, πιστευσόν με. Φρονῶ ὅτι ἔπρεπε νὰ σοὶ ὀμιλήσω ὡς σοὶ ὠμίλησα. Ἄλλ' εἶσαι αὐτεξούσιος, ἀφ' οὗ δὲν ἔχεις γονεῖς, καὶ ἀφ' οὗ καὶ ἐγὼ πλέον ὡς πατήρ δὲν ἠμπορῶ νὰ σοὶ χρησιμεύσω. Ἀνθρωπος πτωχὸς καὶ δυστυχὴς ὡς ἐγὼ δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἐπιβάλλῃ γνώμην.

Οἱ λόγοι τοῦ πατρὸς βαθεῶς μ' ἐτάραξαν, διότι τὰ αὐτὰ εἶχον ἠδὲ εἰπεῖ καὶ ἐγὼ εἰς ἑμαυτὸν, οὐχὶ διὰ τῶν αὐτῶν λέξεων, ἀλλὰ περίπου.

Τῷ ὄντι σπουδαιότατον ἦτον τὸ ν' ἀναχωρήσω ὀλόμομος εἰς τοὺς πέντε δρόμους. Τὸ ἠθελανόμην, τὸ ἔβλεπον· καὶ ὅστις, ὡς ἐγὼ, εἶχε ζῆσει τὸν πλάνητα βίον, ὅστις εἶδε νύκτας ὡς ἐκείνην καθ' ἣν ὁ λύκος ἔφαγον τοὺς κύνας μας, ἢ ὡς τὴν τοῦ λατομείου ἐν Γεντιλλῷ, ὅστις ὑπέστη ὡς ἐγὼ ψύχος καὶ πείναν, ὅστις ἐδιώχθη ἀπὸ χωρίου εἰς χωρίον, χωρὶς ὄβολον νὰ δύναται νὰ κερδίσῃ, ὡς μοὶ συνέβη ὅταν ὁ Βιτάλης ἦτον εἰς τὴν φυλακὴν, ἐκεῖνος ἠξεύρει τίνες οἱ κίνδυνοι καὶ τίνες αἱ στερήσεις τῆς ἀστάτου ταύτης ὑπάρξεως, καθ' ἣν οὐ μόνον ἡ ἐπαύριον δὲν εἶναι ἐξησφαλισμένη, ἀλλὰ καὶ ἡ παρούσα στιγμὴ ἐστὶν ἀβέβαιος.

Ἄλλ' ἂν παρητούμην τούτου τοῦ εἶδους τῆς ζωῆς, εἰς μόνος τρόπος μοὶ ἔμενε, καὶ ὁ πατήρ μοὶ τὸν εἶχεν ὑποδείξει, νὰ ἔμβω εἰς ζῆνην ὑπηρεσίαν. Ἀλλὰ δὲν ἤθελον νὰ γίνω ὑπηρετής. Εἰς τὴν θέσιν μου ἦτον ἴσως ἄκαιρος αὐτῆ ἡ ὑπερφάνεια· ἀλλ' εἶχον ἄλλοτε πωληθῆ εἰς κύριον· καὶ ἦτον μὲν ἐκεῖνος ἀγαθώτατος πρὸς ἐμὲ, ἄλλον ὅμως πλέον δὲν ἠθελον. Εἰς τὴν ἰδέαν ταύτην ἐνέμενον μετὰ πείσματος.

Ἐπειτα δ' ἐνίσχυε τὴν ἀπόφασίν μου τὸ ὅτι δὲν ἠδυνάμην νὰ πραιτηθῶ τοῦ ἐλευθέρου καὶ

ἔδοικε φοριῶν τούτου βίου χωρὶς ν' ἀθετήσω τὴν ὑπόσχεσίν μου πρὸς τὴν Στεφανίην, τὸν Ἀλέξανδρον, τὸν Βενιαμὴν καὶ τὴν Λίζαν, δηλαδὴ χωρὶς νὰ τοὺς ἐγκαταλείψω. Ἡ Στεφανίη, ὁ Ἀλέξανδρος, καὶ ὁ Βενιαμὴν δὲ ἔνθουλον τῶν ὄντων τὴν ἀνάγκη μου ἐδύναντο ν' ἀλληλογραφῶσιν· ἀλλ' ἡ Λίζα! Ἡ Λίζα δὲν ἤξευρε νὰ γράφῃ καὶ οὔτε ἡ θεία Αἰκατερίνα ἔγραφε. Ὡς ἔχοντο, ἀντὶ τὴν ἐγκατέλειπον. Τί θὰ ἔλεγε περὶ ἐμοῦ; Ὅθι ἔλεγε, ὅτι δὲν τὴν ἀγαπᾶ πλέον, ἐν ᾧ ἑκαίη μοι ἔδειξε τόσῃ φιλίαν καὶ μὲ εἶχε κατὰ στήθει τόσον εὐτυχῆ. Ὅχι, τοῦτο ἦτον ἀδύνατον.

— Δὲν θέλετε λοιπὸν νὰ σὲς φέρω εἰδήσεις τῶν παιδιῶν;

— Μοὶ τὸ εἶπον· ἀλλὰ δὲν σκέπτομαι περὶ ἡμῶν ὅταν σὲ προτρέπω νὰ περὶ τῆς ζωῆς μουσικῆς τῶν τριῶν. Ποιῶν δὲν πρέπει νὰ σκεπτόμεθα περὶ ἡμῶν αὐτῶν, ὅταν ἔχωμεν νὰ σκεπθώμεν περὶ ἄλλων.

— Ἀληθέστατον, πάτερ, καὶ βλέπετε ὅτι σὲς ὁ ἴδιος μοὶ διδάσκετε τί πρέπει νὰ πράξω. Ἄν ἤθετον τὴν ὑπόσχεσιν ἢν ἔδωκα, φοβούμενος τοὺς κινδύνους περὶ ὧν ὁμιλεῖτε, θὰ ἐσκεπτόμην περὶ ἐμοῦ, δὲν θὰ ἐσκεπτόμην περὶ ὑμῶν, οὔτε περὶ τῆς Λίζας.

Τότε μὲ ἠτένισε πάλιν, ἀλλὰ περισσότερον καιρὸν καὶ ἔπειτα λαμβάνων με ἐκ τῶν δύο χειρῶν,

— Ἀκουσον, παιδίον, εἶπε, πρέπει νὰ σ' ἐναγκαλισθῶ, δι' αὐτόν σου τὸν λόγον. Ἐχεις καρδίαν, καὶ ἀληθὲς εἶναι ὅτι τὴν καρδίαν δὲν τὴν δίδει ἡ ηλικία.

Ἡμεῖθα μόνοι εἰς τὸ δωμάτιον, καὶ ἐκαθήμεθα εἰς τὸ ἐδάδιον ὃ εἰς πλησίον τοῦ ἄλλου· τότε ἐβρίθην εἰς τὰς ἀγκάλας του, συγκινημένος, καὶ προσέτι καὶ ὑπερήφανος διότι μοὶ εἶπεν ὅτι ἔχω καρδίαν.

— Δὲν ἔχω πλέον, προσέθηκεν ὁ πατήρ, εἰμὴ μίαν λέξιν νὰ σ' εἰπῶ. Ὁ Θεὸς νὰ σὲ φυλάττῃ, παιδίον μου. Καὶ στιγμὰς τινὰς ἐμείναμεν ἀμφοτέροι σιωπῶντες. Ἀλλ' ὁ καιρὸς εἶχε παρέλθει, καὶ ἐπέστη ἡ ὥρα τοῦ χωρισμοῦ.

Τότε ἔφερε τὴν χεῖρά του εἰς τὸ θυλάκιον τοῦ ὑπενδύτου του, καὶ ἐξήγαγε χονδρὸν ἀργυροῦν ὠρολόγιον, δεδεμένον εἰς μίαν κουμβότρυπαν διὰ δερματίνου λωρίου.

— Δὲν θέλω, εἶπε, ν' ἀναχωρήσῃς χωρὶς ἐνὸς ἐνθυμήματος παρ' ἐμοῦ. Λάβε τ' ὠρολόγιόν μου· σοὶ τὸ δίδω. Ποῦ δὲν ἀξίζει, διότι, ἂν ἤξιζεν, ἐννοεῖς ὅτι θὰ τὸ εἶχον πωλήσει. Οὔτε πολὺ καλὰ δὲν πηγαίνει, καὶ ἐνίοτε εἶναι ἀνάγκη τὸ δάκτυλον νὰ τὸ βοηθῇ. Ἀλλ' ἄλλο τίποτε τώρα δὲν ἔχω, καὶ διὰ τοῦτο σοὶ δίδω αὐτό.

Καὶ οὕτω λέγων, μοὶ τὸ ἔθηκεν εἰς τὴν χεῖρα. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἤθελον νὰ δεχθῶ τόσον ὠρεῖον δῶρον, προσέθηκε θλιβερώς.

— Ἐννοεῖς ὅτι ἐδῶ δὲν ἔχω ἀνάγκη νὰ ἤξεύρω τὴν ὥραν. Ὁ καιρὸς καὶ χωρὶς τούτου εἶναι

πολὺ μακρὸς· θ' ἀπέθνησκον ἂν εἶχον καὶ νὰ τὸν μετρώ. Ἐχε ὄρειαν, Ῥεμίδιον μου. Ἐλθε καὶ πάλιν εἰς τὴν ἀγάλην μου. Εἶτι καλὸν παιδίον· ἐνθυμοῦ ὅτι πρέπει πάντοτε νὰ εἶσαι καλός.

Νομίζω δ' ὅτι μ' ἔλαβεν ἐκ τῆς χειρὸς διὰ νὰ μὲ φέρῃ εἰς τὴν θύραν· τί ὅμως ἔγινε τότε, τί ἐπομην ἀκόμη, δὲν τὸ ἐνθυμοῦμαι, διότι μεγάλη ἦτον ἡ συγκίνησις καὶ ἡ ταραχὴ μου.

Ὅταν ἀναλογίζομαι τὸν χωρισμὸν ἐκεῖνον, τὸ μόνον ὃ ἐνθυμοῦμαι, εἶναι ὅτι εἶχον μείνει ὡς ἐννεός, ὡς ἀνείστητος, ὅταν εὐρέθην εἰς τὸν δρόμον.

Νομίζω ὅτι ἔμεινα πολὺν, πάρα πολὺν καιρὸν εἰς τὸν δρόμον, ἐμπρὸς εἰς τὴν θύραν τῆς φυλακῆς, χωρὶς νὰ ἠμπορῶ ν' ἀποφασίσω ἂν θὰ στραφῶ πρὸς τὰ δεξιὰ ἢ πρὸς τ' ἀριστερά· καὶ ἴσως θὰ ἔμενον ἐκεῖ ὡς τὴν νύκτα, ἂν ἡ χεῖρ μου ἀφῆνης καὶ κατὰ τύχην δὲν εἶχεν ἀπαντήσει εἰς τὸ θυλάκιόν μου ἀντικείμενόν τι σκληρὸν καὶ στρογγύλον.

Μηχανικῶς, καὶ χωρὶς νὰ ἤξεύρω τί κάμνω, τὸ ἐψηλάφησα. Τ' ὠρολόγιόν μου!

Διὰ μίαν θλίψιν, ἀνησυχίαν, ἀγωνίαν, τὰ πάντα ἐλησημονήθησαν, καὶ ἐν μόνον ἐσυλλογίζομην, τ' ὠρολόγιον. Εἶχον ὠρολόγιον, ὠρολόγιον ἐδικόν μου, εἰς τὸ θυλάκιόν μου, καὶ εἰς αὐτὸ ἠμποροῦν νὰ βλέπω τὴν ὥραν. Καὶ τῶν ὄντων τὸ ἔλαβον ἐκ τοῦ θυλακίου μου νὰ ἰδῶ τί ὥρα ἦτον. Μεσημβρία. Δι' ἐμὲ οὐδεμίαν εἶχε σπουδαιότητα ἂν ἦτον μεσημβρία ἢ ἂν ἦτον ὥρα δεκάτη· οὐχ ἦττον ὅμως ἦμην πολὺ εὐχαριστημένος ὅτι ἦτον μεσημβρία. Διατί; Δύσκολον θὰ μοὶ ἦτον νὰ τὸ εἰπῶ· ἀλλ' οὕτως ἦτον. Ἄ! μεσημβρία, ἦδη μεσημβρία! Ἡξευρον ὅτι ἦτον μεσημβρία· τ' ὠρολόγιόν μου μοὶ τὸ εἶπε. Τί λαμπρὸν πράγμα! Καὶ μοὶ ἐφαίνετο ὅτι τὸ ὠρολόγιον ἦτον εἶδος συμβούλου, παρ' οὗ ἠδύνατό τις νὰ ζητήτῃ γνώμην, καὶ νὰ συνδιαλέγηται μετ' αὐτοῦ.

— Τί ὥρα εἶναι, φίλτατον ὠρολόγιον; — Μεσημβρία, ἀγαπητέ μου Ῥεμῆ. — Ἄ! μεσημβρία! Λοιπὸν πρέπει νὰ κάμω τοῦτο ἢ τὸ ἄλλο. — Ἐννοεῖται. — Καλὸν ὅτι μοὶ τὸ ἐνθύμησας. Χωρὶς σοῦ θὰ τὸ ἐλησημόνουν. — Ἡ φροντίς μου εἶναι νὰ μὴ λησημονῆς.

Ἐχων τὸν Κάπην καὶ τὸ ὠρολόγιόν μου, εἶχον ἤδη μετὰ τίνων νὰ ὁμιλῶ.

ὠρολόγιόν μου! Δύο λέξεις τί γλυκοπρόφεροι. Εἶχον τόσῃ ἐπιθυμίαν νὰ ἔχω ἐν ὠρολόγιον, ἀλλὰ καὶ τόσῃ βεβαιότητα ὅτι δὲν θὰ ἦτον δυνατὸν νὰ ἔχω ποτέ! Καὶ ὅμως ἰδοὺ, τὸ εἶχον τώρα εἰς τὸ θυλάκιόν μου, καὶ ἐκτύπα τὴν τάκ. Δὲν ἐπήγαινε πολὺ καλὰ, εἶπεν ὁ πατήρ. Ἀδιὰφορον· ἐπήγαινε τοῦτο ἦτο, τὸ σπουδαῖον. Εἶχον ἀνάγκη νὰ σπρώχνηται μὲ τὰ δάκτυλα; Ἐγὼ θὰ τὸ ἐσπρωχον, καὶ πῶς ἀκόμη! Δὲν θὰ εἶχε νὰ παραπονεθῇ. Καὶ ἂν δὲν ἤρχον τὰ δάκτυλα, θὰ τὸ ἐξήλωνον ὁ ἴδιος. Τοῦτο θὰ ἦτον περιεργον! Τότε θὰ ἐβλεπον ἐν τῇ ἐχειρὶ του,

καὶ πῶς ἐπεριπατοῦσε. Ἄς κάμνη φρόνιμα, εἶδευή, μ' ἐμέ θά τὰ ἔχη.

Τόσον δὲ παρεφερόμην ὑπὸ τῆς χαρᾶς μου ὥστε δὲν εἶχον παρατηρήσει ὅτι καὶ ὁ Κάπης ἦτον σχεδὸν ἐπίσης περιχαρὴς ὡς κ' ἐγώ. Ἐνίοτε μ' ἔσυρον ἐκ τῆς περισκελίδος μου καὶ ἐγαύγιζεν. Αἰ φωναί του τέλος, γινόμεναι ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον δυναταί, μ' ἀπέσπασαν ἐκ τῆς ὄνειροπολήσεώς μου.

— Τί θέλεις, Κάπη;

Τότε μ' ἐκύτταξε, καὶ ἐπειδὴ ἡ ταραχή μου ἦτον πολὺ μεγάλη ὥστε νὰ τὸν ἐνοήσω, ἀφ' οὗ περιέμεινέ τινα δευτερόλεπτα, ἠγέρθη ἐπάνω μου, καὶ ἔθηκε τὸν πόδα εἰς τὸ θυλάκιόν μου, ἐκεῖ ὅπου ἦτον τὸ ὠρολόγιον.

Ἦθελε νὰ μάθῃ τί ὥρα ἦτον διὰ νὰ τὸ εἰπῇ εἰς τὴν «ἐντιμον δηγήυριν», ὡς ἔπραττεν ἐπὶ τοῦ Βιτάλη.

Τῷ ἔδειξα λοιπὸν τὸ ὠρολόγιον, καὶ τὸ ἠτένισε πολλὴν ὥραν, ὡς ἂν ἐπροσπάθει νὰ ἐνθυμηθῇ, ἔπειτα δὲ, σείων τὴν οὐρανὸν, ἐγαύγισε δωδεκάκις. Δὲν εἶχε λησμονήσει λοιπὸν ἅ! πόσα χρήματα θὰ ἐκερδίζομεν διὰ τοῦ ὠρολογίου μας! Τοῦ τεχνάσματος τούτου ἡ ἐπικουρία μοὶ ἤλθεν ἀνέλπιστος.

Ὅλα ταῦτα ἐγίνοντο ἐντὸς τῆς ὁδοῦ, ἀπέναντι τῆς θύρας τῆς φυλακῆς· διὰ τοῦτο πολλοὶ τῶν διαδρατῶν περιέργως μᾶς ἔβλεπον, τινὲς δὲ καὶ ἴσταντο.

Ἄν ἐτόλμων, θὰ ἔδιδον ἐκεῖ ἀμέσως παράστασιν. Ἀλλὰ μ' ἐμπόδισεν ὁ φόβος τῶν ἀστυνομοφυλάκων.

Ἄλλως τε δὲ ἦτον καὶ μεσημβρία, ὥρα διὰ ν' ἀναχωρήσομεν.

Ἐμπρός!

Ἀπῆλθον δὲ τελευταῖον βλέμμα, τελευταῖον ἀποχαιρετισμὸν εἰς τὴν φυλακὴν, εἰς ἣν ὁ δυστυχὴς πατήρ θὰ ἔμενε κατάκλειστος, ἐν ᾧ ἐγὼ θ' ἀτηρχόμην ἐλεύθερος ὅπου ἤθελον, καὶ ἀνεχωρήσαμεν.

Τὸ χρησιμώτερον πρᾶγμα τώρα διὰ τὸ ἐπάγγελμά μου θὰ μοὶ ἦτον γεωγραφικὸς χάρτης τῆς Γαλλίας. Ἦξευρον ὅτι ἐπωλοῦντο χάρται εἰς τὰς προκουμαίας τοῦ Σηκουάνα, καὶ ἀπόφασιν ἔχων ν' ἀγοράσω ἓνα, διευθύνθη πρὸς τὰς προκουμαίας.

Ὅτε δὲ διηρχόμην διὰ πλατείας ἐξ ἧς ἐφαίνετο τὸ ἀνάκτορον τὸ Κραμεικὸν, ἔφερον μηχανικῶς τὸ βλέμμα ἐπὶ τοῦ ὠρολογίου αὐτοῦ, καὶ ἡ ἰδέα μοὶ ἐπῆλθε νὰ ἰδῶ, ἂν τὸ ἐδικόν μου ὠρολόγιον καὶ τὸ τοῦ ἀνακτόρου ἐσυμφώνουν, ὡς ἔπραπε. Τ' ὠρολόγιόν μου ἔλεγεν ἡμίσειαν μετὰ τὴν μεσημβρίαν, τὸ δὲ ἀνακτορικὸν μίαν ὥραν. Ποῖον τῶν δύο καθυστέρει; Ἦθελον νὰ σπρώξω τὸ ὠρολόγιόν μου διὰ τοῦ δακτύλου, ἀλλ' ἡ σκέψις μ' ἐμπόδισε. Τίς μοὶ ἔλεγεν ὅτι τὸ ὠρολόγιόν μου εἶχεν ἄδικον, τὸ καλὸν μου, τὸ ἀγαπητὸν ὠρολόγιον; Ἴσως παρελάλει τὸ τῆς κα-

τοικίας τῶν βασιλέων. Καὶ οὕτως ἐπανάθεσα τὸ ὠρολόγιον ὀπίσω εἰς τὸ θυλάκιόν μου, λέγων κατ' ἐμαυτὸν ὅτι ἡ ὥρα μου ἦτον καταλληλοτάτη δι' ὅ, τι εἶχον νὰ πράξω.

Μ' ἐχρειασθήη πολλὴς καιρὸς διὰ νὰ εὔρω χάρτην, τοῦλάχιστον ὡς τὸν ἤθελον, κολλημένον εἰς πανίον, διπλονόμενον, καὶ ὄχι ἀκριβώτερον τῶν εἴκοσι ὀβολῶν, ἂν καὶ ἡ ποσότης αὕτη ἦτον δι' ἐμὲ μεγάλῃ. Τέλος εὔρον ἓνα, τόσον κίτρινον ἐκ παλαιότητος, ὥστε ὁ παλαιοβιβλιοπώλης ἠγχαριστήθη λαθῶν μόνον δεκαπέντε ὀβολούς.

Τότε πλέον ἤμην ἔτοιμος διὰ τὴν ἐξοδὸν ἐκ Παρισίων, καὶ ἀπεφάσισα νὰ ἐξέλθω ἀμέσως.

Δύο δρόμους ἠδυνάμην ν' ἀκολουθήσω, τὸν τοῦ Φονταινεβλώ, διὰ τοῦ ἰταλικοῦ ἔρκους, ἢ τὸν τῆς Ὀρλεανίας, διὰ τοῦ Κοκκινοβουνίου. Κυρίως ἀδιάφορον μοὶ ἦτον πρὸς ποῖον νὰ στραφῶ, καὶ ἡ τύχη μόνον μ' ἔφερε νὰ ἐκλέξω τὸν τοῦ Φονταινεβλώ.

Διέβαινον λοιπὸν διὰ τῆς ὁδοῦ Μουφετάρ, καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς, ὃ εἶδον γεγραμμένον εἰς κυανῆν πλάκα, διήγειρεν ἐντὸς μου κόσμον ὄλον ἀναμνήσεων, τὸν Γαροφόλην, τὸν Ματτίαν, τὸν Ῥικάρδον, τὸν λέβητα καὶ τὸ κλεῖθρον τοῦ πώματός του, τὴν μάστιγα καὶ τὰς δερματίνας λωρίδας τῆς, καὶ τέλος τὸν Βιτάλην, τὸν δυστυχῆ, τὸν ἀγαθὸν κύριόν μου, ὅστις ἀπέθανε διότι δὲν ἠθέλησε νὰ μ' ἐκμισθώσῃ εἰς τὸν πατῆρα τῆς ὁδοῦ Λουρκίνης. Φθὰς δὲ ἐμπρὸς εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Μεθάρδου, εἶδον ἐν παιδίον στηριζόμενον εἰς τὸν τοῖχον τῆς ἐκκλησίας, καὶ μοὶ ἐφάνη ὡς ἂν ἦτον ὁ μικρὸς Ματτίας. Τῷ ὅντι ἦτον αὐτὴ ἐκείνη ἡ χονδρὴ κεφαλὴ, οἱ ὕψροὶ ὀφθαλμοὶ, τὰ διμιοῦντα χεῖλην, τὸ ἦθος τὸ γλυκὺ καὶ καρτερικόν, καὶ ἡ κωμικὴ ἐν ὅλοις μορφῇ. Περιεργὸν ὅμως πρᾶγμα· ἂν ἦτον ἐκεῖνος, δὲν εἶχε μεγαλώσει.

Ἐπλησίασα τότε διὰ νὰ τὸν ἐξετάσω καλῆτερον. Ἀμφισβολία δὲν ὑπῆρχεν· ἐκεῖνος ἦτον. Μ' ἀνεγνώρισε δὲ καὶ αὐτός, διότι εἰς τὸ ὄχρον πρόσπονον του ἐπέλαμψε μειδιάμα.

— Σεῖς εἶσθε, μοὶ εἶπεν, ὅστις ἤλθετε εἰς τοῦ Γαροφόλη μὲ τὸν γέροντα ἐκεῖνον τὸν λευκογένην, πρὶν ὑπάγω εἰς τὸ νοσοκομεῖον; ὦ! πῶς μ' ἐπονοῦσεν ἡ κεφαλὴ τὴν ἡμέραν ἐκεῖνην!

— Καὶ εἶναι πάντοτε κύριός σας ὁ Γαροφόλης;

Τότε περιέφερε τὸ βλέμμα περίξ του πρὶν ἀποκριθῆ. Ἐπειτα δὲ ταπεινώσας τὴν φωνήν,

— Ὁ Γαροφόλης, εἶπεν, εἶναι εἰς τὴν φυλακὴν. Τὸν ἐφυλάκισαν, διότι ἔδειρε τόσον τὸν Ὀρλάνδον, ὥστε τὸν ἐφόνευσε.

Τοῦτο μὲ ἠγχαρίστησε, ν' ἀκούσω ὅτι ὁ Γαροφόλης ἦτον εἰς τὴν φυλακὴν, καὶ κατὰ πρῶτον τότε μοὶ ἐπῆλθεν ἡ σκέψις ὅτι αἱ φυλακαί, αἵτινες μοὶ ἐνέπνεον τόσην φρίκην, ἐδύναντο νὰ εἶναι ἐνίοτε χρήσιμοι.

— Καὶ τὰ παιδία; εἶπεν.

— "Α! δὲν ἤξεύρω. Δὲν ἤμην παρὼν ὅταν ἐ φυλάκισαν τὸν Γαροφόλιν. Ἀφ' οὗ ἀφῆκα τὸ νοσοκομεῖον, ὁ Γαροφόλης εἶδεν ὅτι δὲν ἤμπορεῖ νὰ μὲ κτυπᾷ χωρὶς ν' ἀσθενῶ, καὶ ἠθέλησε νὰ μὲ ξεκάμῃ. Διὰ τοῦτο μ' ἐνοικίασε διὰ δύο ἔτη εἰς τὸ ἵπποδρόμιον τοῦ Γασσότου, καὶ ἐπληρώθη ἐμπρός. Γνωρίζετε τὸ ἵπποδρόμιον τοῦ Γασσότου; Ὅχι. Δὲν εἶναι κἀνὲν τῶν μεγάλων, μεγάλων ἵπποδρομιῶν, εἶναι ὅμως ἵπποδρόμιον πάντοτε. Ἐχρηιάζοντο ἐν παιδίον διὰ τὴν ἐξάρθρωσιν, καὶ ὁ Γαροφόλης μ' ἐμίθωσεν εἰς τὸν Γερο-Γασσότον. Ἐκατ' ἔμεινα ὡς τὴν παρελθοῦσαν δευτέραν. Τότε μ' ἐδίωξαν, διότι ἔχω τώρα τὴν κεφαλὴν πολὺ χονδρὴν διὰ νὰ χωρῆ εἰς τὸ κουτίον, καὶ προσέτι καὶ πολὺ εὐαίσθητον. Ἦλθα λοιπὸν ἀπὸ Γισόρ, ὅπου εἶναι τὸ ἵπποδρόμιον, διὰ νὰ ἐπιστρέψω εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Γαροφόλη, ἀλλὰ δὲν νῦρα κἀνέ- να, ἡ οἰκία ἦτον κλειστή, καὶ εἰς γείτων μοι δι- ηγήθη ὅ,τι σοὶ εἶπον, ὅτι ὁ Γαροφόλης εἶναι εἰς τὴν φυλακὴν. Τότε ἦλθα ἐδῶ, διότι δὲν ἤξευρον ποῦ νὰ ὑπάγω, οὔτε ἤξευρον τί νὰ κάμω.

— Διατί δὲν ἐπεστρέψατε¹ εἰς Γισόρ;

— Διότι τὴν ἰδίαν ἡμέραν, ὅταν πεζὸς ἀνε- χώρησα ἐκ Γισόρ διὰ τὰ Παρίσια, ἀνεχώρει καὶ τὸ ἵπποδρόμιον διὰ Ρουάν. Καὶ πῶς νὰ ὑπάγω εἰς Ρουάν; Εἶναι πολὺ μακρὰν, καὶ χρήματα δὲν ἔχω. Ἀπὸ χθὲς τὴν μεσημβρίαν δὲν ἔ- φαγα.

Πλούσιος δὲν ἤμην· εἶχον ὅμως ἀρκετὰ διὰ νὰ μὴ ἀφήσω τὸ δυστυχεὲς ἐκεῖνο παιδίον ν' ἀποθάνῃ τῆς πείνης. Πῶς θὰ ἠυλόγουν ἐκεῖνον ὅστις θὰ μοι ἐδίδε τεμάχιον ἄρτου, ὅταν περὶ τὴν Τολώσιν περιφερόμενη ἄσιτος, ὡς ταύτην τὴν σιγμὴν ὁ Ματ- τίας!

— Περιμείνατε ἐδῶ, τῷ εἶπον.

Καὶ ἔσπευτα εἰς ἄρτοπώλου, ἔχοντος τὸ ἐργα- στήριον εἰς τῆς ὁδοῦ τὴν γωνίαν· ἐπιστρέψας δ' ἀ- μέσως, τῷ ἔφερα καὶ τῷ ἔδωκα τεμάχιον ἄρτου. Λαβὼν δ' αὐτὸ, τὸ κατεβρόχθισε.

— Καὶ τώρα, τῷ εἶπον, τί θὰ κάμετε;

— Δὲν ἤξεύρω.

— Ἀλλὰ πρέπει νὰ κάμετε τίποτε.

— Ἦθελον νὰ προσπαθῶς νὰ πωλήσω τὸ βιο- λιον μου ὅταν μ' ἐπλησιάζατε, καὶ θὰ τὸ εἶχον ἤδη πωλήσει, ἂν δὲν μ' ἐλύπει πολὺ νὰ τὸ χωρι- σθῶ. Τὸ βιολιον μου εἶναι ἡ χαρὰ καὶ ἡ παρηγο- ρία μου. Ὅταν ἔχω πολλὴν λύπην εἰς τὴν καρ- διάν μου, ἐκλέγω κἀμμίαν γωνίαν ὅπου νὰ εἶμαι ἐντελῶς μόνος, καὶ ἐκεῖ παίζω δι' ἐμέ. Τότε βλέ- πω πολλὰ ὠραῖα πράγματα εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ τὰ δράματα αὐτὰ εἶναι ὠραιότερα ἀπὸ τὰ ὄνειρα, διότι συνέχονται καὶ ἔχουν ἀκολουθίαν.

— Τότε διατί δὲν παίζετε βιολιον εἰς τοὺς δρόμους;

— Ἐπιζῆα· κἀνεὶς δὲν μ' ἔδωκε.

¹ Τὸ πληθυντικόν, καὶ τοὶ ὀλίγον φυσικὸν παρ' ἡμῖν, δὲν δύναται· ν' ἀποφύγῃ ἐδῶ ἡ μεταφρασεὶς.

"ἤξευρον τί θὰ εἰπῆ νὰ παίξῃ τις, χωρὶς κἀνεὶς νὰ βάλῃ τὴν χεῖρα εἰς τὸ βαλάντιον.

— Καὶ σεῖς, ἠρώτησεν ὁ Ματτίας, τί κάμνετε τώρα;

Δὲν ἤξεύρω τίς πειρασμὸς παιδαριώδους κομ- ποζῆμοσύνης μοὶ ἐνέβαλε τὴν ἀπόκρισιν·

— Ἐγώ; Εἶμαι ἀρχηγὸς θεατρικῆς ἐταιρείας.

Καὶ κυρίως ἦτον ἀληθὲς τοῦτο, διότι εἶχον ἐ- ταιρίαν ἢ θίασον, ὃν ἀπετέλει ὁ Κάπης· ἡ ἀλή- θεια ὅμως αὕτη ἐγειτόνευε πλησιέστατα εἰς τὸ ψεῦδος.

— ὦ! ἂν ἠθέλετε! Εἶπεν ὁ Ματτίας.

— Τί;

— Νὰ μὲ κατατάξῃτε εἰς τὴν ἐταιρίαν σας.

Τότε μοὶ ἐπανῆλθεν ἡ εὐκρίνεια.

— Ἀλλὰ, εἶπον, ὅλη ἡ ἐταιρία μου, ἰδοὺ αὕτη.

Καὶ ἔδειξα τὸν Κάπην.

— Αἱ! τί βλάπτει; Θὰ εἶμεθα δύο. ὦ! σὰς παρακαλῶ, μὴ μ' ἐγκαταλείπετε. Τί θέλετε νὰ γίνω; Θ' ἀποθάνω τῆς πείνης.

Ν' ἀποθάνῃ τῆς πείνης! Ὅλοι ὅσοι ἀκούουν τὴν κραυγὴν ταύτην, δὲν τὴν ἐννοοῦν κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, οὐδ' εἰς τὸ ἴδιον μέρος τὴν αἰσθά- νονται ἀντηχοῦσαν. Ἐγὼ τὴν ἤκουσα ἐντὸς τῆς καρδίας, διότι ἤξευρον τί ἐστὶ ν' ἀποθάνῃ τις τῆς πείνης.

— ἤξεύρω νὰ ἐργάζομαι, ἐξηκολούθησεν ὁ Ματτίας. Πρῶτον, παίζω βιολιον, ἔπειτα ἐξαρ- θροῦμαι, σχοινοβατῶ, διέροχομαι τὰς στεφάνας, τραγωδῶ. Θὰ ἰδῆτε· θὰ κάμω ὅ,τι θέλετε, θὰ εἶμαι ὑπνρέτης σας, θὰ σὰς ὑπακούω. Δὲν σὰς ζη- τῶ χρήματα· τὴν τροφήν μου μόνον. Ἄν δὲν κά- μω καλὰ, θὰ μὲ δέροντε· αὕτη θὰ εἶναι ἡ συμ- φωνία μας. Ὅ,τι μόνον σὰς ζητῶ, εἶναι νὰ μὴ μὲ κτυπᾶτε εἰς τὴν κεφαλὴν· καὶ τοῦτο πρέπει νὰ συμφωνηθῇ, διότι ἔχω τὴν κεφαλὴν πολὺ εὐ- αίσθητον ἀπὸ τὸν καιρὸν ὅταν ὁ Γαροφόλης τό- σον τὴν ἐκτύπα.

Ὅταν ἤκουον τὸν δυστυχῆ Ματτίαν νὰ ὀμιλῇ κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον, μ' ἤρχετο νὰ κλαύσω. Πῶς νὰ τῷ εἰπῶ ὅτι δὲν ἠμπόρουν νὰ τὸν κατα- τάξω εἰς τὸν θίασόν μου; Ν' ἀποθάνῃ τῆς πεί- νης; Ἀλλὰ καὶ μετ' ἐμοῦ ὀλιγώτερον θὰ διέτρε- χε κίνδυνον ν' ἀποθάνῃ τῆς πείνης παρὰ ἂν ἦτον μόνος;

Τῷ ἔδωκα τὴν ἐξήγησιν ταύτην· ἀλλὰ δὲν ἠθέλησε νὰ μ' ἀκούσῃ.

— Ὅχι, εἶπε, δύο ὁμοῦ δὲν ἀποθνήσκουν τῆς πείνης· ὑποστηρίζονται, βοηθοῦνται ἀμοιβαίως. Ὅστις ἔχει δίδει εἰς ἐκεῖνον ὅστις δὲν ἔχει.

Ἡ λέξις αὕτη ἔπαυσε τοὺς δισταγμούς μου. Ἀφ' οὗ εἶχον, ὤφειλον νὰ τὸν βοηθήσω.

— Τότε, σύμφωνοι! τῷ εἶπον.

Εὐθὺς ἔλαβε τὴν χεῖρά μου καὶ τὴν ἐφίλησε. Τόσον δὲ ἠδέως συνεκίνησε τοῦτο τὴν καρδίαν μου, ὥστε δάκρυα ἀνέβρυσαν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μου.

— Ἐλθετε, τῷ εἶπον, ἀλλ' ὡς σόντροφος, οὐχὶ ὡς ὑπηρετῆς μου.

Καὶ κρεμῶν τὸν τελαμῶνα τῆς ἄρπας μου εἰς τὸν ὤμον μου,

— Ἐμπρός! τῷ εἶπον.

Μετὰ ἐν τέταρτον δὲ τῆς ὥρας ἐξηρχόμεθα τῶν Παρισίων.

Αἱ θερμαὶ τοῦ μαρτίου ἡμέραι εἶχον ξηράνει τὰς ὁδοὺς, καὶ ἐπὶ τοῦ σκληροῦ ἐδάφους εὐκόλως ἐπεριπατοῦμεν.

Ἡ ἀτμοσφαῖρα ἦτον γλυκεῖα, καὶ τοῦ ἀπριλίου ὁ ἥλιος ἔλαμπεν εἰς τὸν οὐρανὸν κυανοῦν καὶ ἀνέφελον.

Ποία διαφορά πρὸς τὴν ἡμέραν ἐκείνην τῆς χιόνος καθ' ἣν εἶχον εἰσελθεῖ εἰς τὰ Παρίσια, τὴν πόλιν ἣν ἐπὶ τοσοῦτον ἐπόθουν ὡς γῆν τῆς ἐπαγγελίας!

Παρά τὰς τάφρους τῆς ὁδοῦ ἐφύετο ἤδη τὸ χόρτον, καὶ πολλαχοῦ ἐποικίλλετο ὑπὸ λευκανθῆμων καὶ χαμοκεράσων, ὧν τὰ ἄνθη ἐστρεφον τὰς στεφάνιας αὐτῶν πρὸς τὸν ἥλιον.

Ὅτε διηρχόμεθα παρὰ τοὺς κήπους, ἐβλέπομεν τοὺς θυσσάνους τῶν συριγγίων ὑπερῶρους ἤδη ὑπὸ τὴν χλωρὰν πρασινάδα τῶν φύλλων, καὶ ἂν ζέφυρος ὑπεκίνει τὸν γαλινηαῖον ἀέρα, μᾶς ἐξέριπτον εἰς τὴν κεφαλήν, ὑπὲρ τὸν θριγκὸν τῶν πεπαικωμένων τοίχων, τὰ κίτρινα πέταλα τῶν χειράνθων.

Εἰς τοὺς κήπους, εἰς τοὺς θάμνους τῆς ὁδοῦ, εἰς τὰ μεγάλα δένδρα, πανταχοῦ ἠκούοντο πτηνὰ χρομόσυνως κελαδοῦντα, καὶ ἐμπρὸς ἡμῶν αἱ χελιδόνες ἐπέτων παρὰ τὴν γῆν, κυνηγοῦσαι ἀοράτους σκνίπας.

Ἡ ὀδοιπορία ἡμῶν καλῶς ἤρχιζε, καὶ μετ' ἐμπιστοσύνης ἐβημάτιζον ἐπὶ τοῦ ἡχηροῦ τῆς ὁδοῦ ἐδάφους. Ὁ Κάπης, ὃν εἶχον ἀπολύσει τοῦ βυτηῆρός του, ἔτρεχε πέριξ ἡμῶν, καὶ ἐγαυγίζε τὰς ἀμάξας, καὶ ἐγαυγίζε τοὺς σωροὺς τῶν χαλικίων, καὶ ἐγαυγίζε πανταχοῦ καὶ ἄνευ λόγου, μόνον διὰ τὴν εὐχαρίστησιν νὰ γαυγίζη, ὑπὲρ διὰ τοὺς κύνας πρέπει ν' ἀντιστοιχῇ εἰς τὴν εὐχαρίστησιν ἣν ἔχει νὰ ψάλλῃ ὁ ἄνθρωπος.

Πλησίον μου ἐπεριπάτει ὁ Ματτίας χωρὶς νὰ λέγῃ τίποτε, καὶ βεβαίως σκεπτόμενος. Καὶ ἐγὼ δὲ τίποτε δὲν ἔλεγον διὰ νὰ μὴ τὸν ταραττώ, καὶ διότι εἶχον καὶ ἐγὼ νὰ σκεφθῶ.

Ἡὺ ἐπηγαίνομεν οὕτω, τοσοῦτω στερόῳ βήματι;

Τὸ ἀληθὲς εἶναι ὅτι δὲν τὸ ἤξευρον, ἢ μάλλον ὅτι δὲν τὸ ἤξευρον παντάπασιν.

Ἐμπρὸς ἡμῶν.

Καὶ ἔπειτα;

Εἶχον ὑποσχεθῆ εἰς τὴν Αἴζαν νὰ ἰδῶ τοὺς ἀδελφούς της καὶ τὴν Στεφανὴν πρὶν τὴν μεταιδῶ τὴν ἰδίαν, ἀλλὰ δὲν εἶχον ἀναλάβει οὐδεμίαν ὑποχρέωσιν περὶ τοῦ τίνα θὰ ἰδῶ πρῶτον. Τὸν Βενιαμὴν, τὸν Ἀλέξην, ἢ τὴν Στεφανὴν; Ἐδυνάμην

κατὰ προαίρεσιν ν' ἀρχίσω ἀπὸ τοῦ ἐνὸς ἢ τοῦ ἄλλου, δηλαδὴ ν' ἀρχίσω ἀπὸ τῶν Σεβεννῶν, ἀπὸ τὴν Χαρέντης ἢ ἀπὸ τῆς Πικαρδίας.

Ἐπειδὴ ἐξῆλθον ἀπὸ τοῦ μεσημβρινοῦ μέρους τῶν Παρισίων, προφανὲς ἦτον ὅτι ὁ Βενιαμὴν δὲν θὰ εἶχε τὴν πρώτην ἐπίσκεψιν, ἀλλ' ἔμεινεν ἡ ἐκλογή μεταξὺ τοῦ Ἀλέξη καὶ τῆς Στεφανῆς.

Εἶχον δὲ καὶ λόγον δι' ὃν ἐστράφην πρὸς μεσημβρίαν κατ' ἀρχάς, καὶ ὄχι πρὸς βορρᾶν, καὶ ἦτον οὗτος ὁ πόθος μου τοῦ νὰ ἰδῶ τὴν μάναν Βαρβερίναν.

Ἄν πρὸ καιροῦ δὲν ὠμίλησα περὶ αὐτῆς, δὲν πρέπει νὰ ὑποτεθῇ ὅτι τὴν εἶχον λησμονήσει ὡς ἀχάριστος.

Οὔτε πρέπει ἐπίσης νὰ μοὶ ἀποδοθῇ ἀχαριστία, διότι δὲν τῇ εἶχον γράψαι ἀπὸ τοῦ χωρισμοῦ μας.

Ποσάκις δὲν μοὶ ἐπῆλθεν ἡ ἰδέα νὰ τῇ γράψω διὰ νὰ τῇ εἰπῶ «Σ' ἐνθυμοῦμαι καὶ σ' ἀγαπῶ ἐκ βάθους καρδίας»· ἀλλ' ὁ φόβος τοῦ Βαρβερίνου, φόβος τρομερὸς, μ' ἐμπόδιζε πάντοτε. Ἄν τὸ γράμμα μου ὠδήγει τὸν Βαρβερίνον, καὶ μ' εὑρίσκεν αὐτὸς, καὶ μ' ἐλάμβανεν ὀπίσω! Ἄν μ' ἐπώλει πάλιν εἰς ἄλλον Βιτάλην, ὅστις δὲν θὰ ἦτον ὁ Βιτάλης! Ἀναμφιβόλως εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ τὰ κάμῃ ὅλ' αὐτά. Καὶ ταῦτα ἀναλογιζόμενος, ἐπροτίμων νὰ ὑποστῶ τὴν κατηγορίαν ἀγνωμοσύνης μάλλον, παρὰ νὰ ὑποπέσω αὐθις ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του, ἂν μετεχειρίζετο τὴν ἐξουσίαν ταύτην εἴτε ὅπως μὲ μεταπωλήσῃ, εἴτε ὅπως μ' ἀναγκάξῃ νὰ ἐργάζωμαι ὑπ' αὐτόν. Ν' ἀποθάνω μάλλον,—ν' ἀποθάνω τῆς πείνης,—παρὰ νὰ ἐκτεθῶ εἰς τοιοῦτον κίνδυνον, οὗ καὶ ἡ ἰδέα μόνον μὲ καθίστα ἀνανδρον.

Ἄλλ' ἂν δὲν ἐτόλμησα νὰ γράψω εἰς τὴν μάναν Βαρβερίναν, ἐνόμισα ὅτι, ἔχων ἤδη τὴν ἐλευθερίαν νὰ πηγαίνω ὅπου θέλω, ἠμπόρουν νὰ δοκιμάσω νὰ τὴν ἰδῶ. Καὶ προσέτι, ἀφ' οὗ προσέλαβον τὸν Ματτίαν «εἰς τὸν θιασόν μου», ἐφρόνουν ὅτι τοῦτο δὲν παρίστα πολλὰς δυσκολίας· διότι ἠμπόρουν νὰ στείλω τὸν Ματτίαν ἐμπρὸς, ἐγὼ δὲ νὰ μείνω ὀπίσω προσφυλαττόμενος. Ἐκεῖνος ἐλθὼν εἰς τῆς μάνας Βαρβερίνας, ἠμπόρει ὑπὸ οἶαν δῆποτε πρόφασιν νὰ τὴν προκαλέσῃ νὰ δμιλήσῃ, καὶ ἂν μὲν τὴν εὑρίσκει μόνην, νὰ τῇ διηγηθῇ τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἔπειτα νὰ ἔλθῃ νὰ μὲ πληροφορήσῃ, καὶ οὕτως εἰσρηχόμενῃ τότε εἰς τὴν οἰκίαν ὅπου εἶχε διέλθει ἡ παιδικὴ ἡλικία μου, καὶ ἐβρίπτόμενῃ εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς ἀγαπητῆς παραμάνας μου. Ἄν ὅμως ὁ Βαρβερίνος ἦτον ἐκεῖ, τότε ἐζήτει παρὰ τῆς μάνας Βαρβερίνας νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ εἰς ἄλλο τι μέρος προσδιωρισμένον, καὶ ἐκεῖ τὴν ἐνηγκαλιζόμεν.

Ταῦτα ἐσχεδιάζον μεταξὺ περιπατῶν, καὶ διὰ τοῦτο ἔμεινον σιωπηλός. Μόλις ἐπῆρκει ὅλη μου ἡ προσοχὴ, ὅλη μου ἡ ἐπιμέλεια εἰς μελέτην ζητήματος τόσον σπουδαίου.

Δὲν ἤρκει τῷ ὄντι μόνον νὰ σκεφθῶ ἂν ἡμ-

πορῶ νὰ ὑπάγω νὰ ἐναγκαλισθῶ τὴν μάναν Βαρ-
βερίναν, ἀλλ' ἀκόμη ἔπρεπε νὰ ἐξετάσω καὶ ἂν
καθ' ὁδὸν θὰ εὐρίσκομεν πόλεις καὶ χωρία ὅπου
νὰ ἔχωμέν τινα εἰσπράξεων πιθανότητα.

Πρὸς τοῦτο τὸ καλῆτερον ἦτον νὰ συμβου-
λευθῶ τὸν χάρτην μου.

Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμήν ἤμεθα ἐξω, εἰς τὴν
πεδιάδα, καὶ ἐδυνάμεθα ἄριστα νὰ μείνωμεν ὀλί-
γον εἰς σωρὸν χαλίκων, χωρὶς φόβου νὰ μᾶς ἐνο-
χλήσῃ κανεὶς.

— Ἐδῶ, εἶπον εἰς τὸν Ματτίαν, δυνάμεθα ἴ-
σως ὀλίγον ν' ἀναπαυθῶμεν ;

— Θέλετε νὰ ὀμιλήσωμεν ;

— Ἐχετε τίποτε νὰ μ' εἰπῆτε ;

— Ἦθελον νὰ σᾶς παρακαλέσω νὰ μοὶ λέγητε
σὺ.

— Πολὺ καλά· θὰ λέγομεν λοιπὸν σὺ ὁ εἰς
πρὸς τὸν ἄλλον.

— Σεὶς θὰ τὸ λέγετε, ὄχι καὶ ἐγώ.

— Σὺ καθὼς καὶ ἐγώ. Τὸ διατάττω, καὶ ἂν
δὲν μὲ ὑπακούσης, κτυπῶ.

— Κτύπα, καλά· ὅμως ὄχι εἰς τὴν κεφαλὴν.

Καὶ ἐγέλασε γέλωτα ἀγαθὸν καὶ εἰλικρινῆ, δει-
ξας ὅλους τοὺς τοὺς ὀδόντας, στίλθοντας κατα-
λεύκους εἰς τὸ ἠλιοκαεὶς πρόσωπόν του.

Εἶχομεν καθήσει, καὶ ἐκ τοῦ σάκκου μου εἶχον
λάβει τὸν χάρτην, καὶ τὸν ἐξέτασα εἰς τὰ χόρ-
τα. Καὶ μ' ἐχρειασθή μὲν ὀλίγος καιρὸς ὡς νὰ τὸν
ἐννοήσω· ἀλλὰ τέλος πάντων κατώρθωσα νὰ δια-
γράψω τὸ δρομολόγιον· Κορβεῖλ, Φονταίνεβλώ,
Μονταργί, Γεῖν, Βούργην, Σαιν-Ἀμανδ, Μονλυ-
πάν. Ἦτον λοιπὸν δυνατὸν νὰ ὑπάγωμεν εἰς τὸ
Χαβανόν, καὶ ἂν αἱ περιστάσεις μᾶς ἦσαν ὀλίγον
εὐνοϊκαί, ἦτον δυνατὸν νὰ μὴ ἀποθάνωμεν τῆς
παίνης καθ' ὁδόν.

— Τί πρᾶγμα εἶναι τοῦτο; μ' ἠρώτησεν ὁ Ματ-
τίας, δεικνύων τὸν χάρτην μου.

Τῷ ἐξήγησα τότε τί ἐστὶ χάρτης, καὶ εἰς τί
χρησιμεύει, ἐπαναλαθὼν σχεδὸν ὅσα μοὶ εἶχεν εἰ-
πεῖ ὁ Βιτάλης, ὅταν μοὶ ἔδωκε τὸ πρῶτον μάθημα
τῆς γεωγραφίας.

Μὲ ἤκουσε δ' ἐκεῖνος μετὰ προσοχῆς, τὸ βλέμ-
μα του εἰς τὸ βλέμμα μου ἔχων προσηλωμένον.

— Τότε ὅμως πρέπει νὰ ἤξεύρῃ τις ν' ἀνχιγι-
νώσῃ.

— Βεβαίως. Δὲν ἤξεύρεις ν' ἀναγινώσκῃς, σὺ ;

— Ὅχι.

— Θέλεις νὰ μάθῃς ;

— Ὄ ! ναί, ἐπιθυμῶ πολὺ.

— Θὰ σὲ διδάξω.

— Εἰς τὸν χάρτην ἠμπορεῖς νὰ εὕρῃς τὸν δρό-
μον ἀπὸ Γισὸρ εἰς Παρίσιον ;

— Βεβαίως· εἶν' εὐκολώτατον.

Καὶ τῷ τὸν ἔδειξε.

Κατ' ἀρχὰς δὲν ἤθελε νὰ πιστεῦσῃ ὅτι τῷ ἔ-
λεγον, ὅτε διὰ μιᾶς κινήσεως τοῦ δακτύλου ἤλ-
θον ἀπὸ Γισὸρ εἰς Παρίσιον.

— Ἦλθα πεζὸς ἀπ' ἐκεῖ, εἶπε, καὶ ἤξεύρω ὅτι
εἶναι πολὺ περισσότερος δρόμος.

Τότε τῷ ἐξήγησα ὅπως ἠδυνάμην, δηλαδὴ ὅχι
πολὺ εὐκρινῶς, πῶς σημειοῦνται εἰς τὸν χάρτην
αἱ ἀποστάσεις· καὶ μὲ ἤκουε μὲν, ἀλλὰ δὲν ἐφαί-
νετο πολὺ πεπεισμένος περὶ τῆς ἀκριβείας τῆς ἐ-
πιστήμης μου.

Ἐπειδὴ εἶχον ἀνοίξει τὸν σάκκον μου, μοὶ ἤλ-
θεν ἡ ἰδέα νὰ ἐπιθεωρήσω τὰ περιεχόμενά του,
θέλων προσέτι καὶ νὰ ἐπιδείξω τὰ πλούτη μου
εἰς τὸν Ματτίαν, καὶ τὰ ἤπλωσα ὅλα εἰς τὰ
χόρτα.

Εἶχον τρία πάνινα ὑποκάμισα, τρία ζεύγη κάλ-
τας, πέντε μανδύλια, ὅλα εἰς ἀρίστην κατάστα-
σιν, καὶ ἓν ζεύγος ἐμβάδας, ὀλίγον τετριμμένας
αὐτάς.

Τὸν Ματτίαν ἐθάμβωσεν ἡ πολυτέλειά μου.

— Καὶ σὺ τί ἔχεις ; τὸν ἠρώτησα.

— Ἐχω τὸ βιολίον μου, καὶ ὅ,τι φορῶ.

— Καλὰ λοιπὸν, τῷ εἶπον, θὰ μοιρασθῶμεν,
ὡς πρέπει, ἀφ' οὗ εἴμεθα σύντροφοι. Θὰ ἔχῃς δύο
ὑποκάμισα, δύο ζεύγη κάλτας καὶ τρία μανδύ-
λια. Ἐπειδὴ ὅμως εἶναι δίκαιον ὅλα νὰ τὰ μοι-
ράζωμεν, θὰ φέρωμεν τὸν σάκκον μου εἰς τοὺς
ἄμους μίαν ὥραν σὺ καὶ μίαν ἐγώ.

Ὁ Ματτίας ἤθελε ν' ἀρνηθῆ, ἀλλ' εἶχον ἤδη
λάβει τὴν ἔξιν τοῦ διατάττειν, ἥτις, πρέπει νὰ τ'
ὁμολογήσω, μοὶ ἐφαίνετο πολὺ εὐχάριστος, καὶ
τῷ ἀπηγόρευσα ν' ἀποκριθῆ.

Εἰς τὰ ὑποκάμισά μου εἶχον θέσει καὶ τὴν ῥα-
πτικὴν θήκην τῆς Στεφανῆς, καὶ μικρὸν κουτίον
περιέχον τὸ βόδιον τῆς Λίζας. Ὁ Ματτίας ἠθέλησε
ν' ἀνοίξῃ τὸ κουτίον τοῦτο, ἀλλὰ δὲν τὸ ἐπέ-
τρεψα, καὶ τὸ ἔβαλα πάλιν εἰς τὸν σάκκον, χω-
ρὶς οὐδ' ἐγὼ νὰ τὸ ἀνοίξω.

— Ἄν θέλῃς νὰ μ' εὐχαριστήσης, τῷ εἶπον,
ποτὲ μὴ ἐγγίξῃς αὐτὸ τὸ κουτίον. Εἶναι ἄωρον.

— Καλὰ, μοὶ εἶπε. Σ' ὑπόσχομαι ποτὲ νὰ μὴ
τὸ ἐγγίσω.

Ἀφ' οὗτο ἀνέλαθον τὴν προσειὰν καὶ τὴν ἄρπην
μου, ἔν πρᾶγμα μ' ἐστενοχώρει πολὺ, αἱ περισκε-
λίδες μου· μοὶ ἐφαίνετο ὅτι καλλιτέχνης δὲν πρέ-
πει νὰ φορῆ περισκελίδας μακράς. Παρουσιαζό-
μενος εἰς τὸ δημόσιον, ἔπρεπε νὰ ἔχω βρακίον
κοντὸν καὶ κάλτας μακράς, εἰς ἃς νὰ σταυρό-
νωται καθ' ὅλον τὸ μῆκος ταινίαι ποικιλόχροοι.
Περισκελίδες ἤρμοζον εἰς κηπουρὸν· ἀλλὰ σήμε-
ρον ἤμην καλλιτέχνης.

Ὅτε τις ἔχη ἰδέαν τινὰ, καὶ εἶναι καὶ αὐτε-
ζούσιος, ταχέως τὴν φέρει εἰς ἐκτέλεσιν. Ἦνεὶξά
λοιπὸν τὴν θήκην τῆς Στεφανῆς, καὶ ἐπᾶρα τὴν
ψαλλίδα τῆς.

— Ἐν ᾧ διορθῶνα τὰς περισκελίδας μου, εἶ-
πον εἰς τὸν Ματτίαν, θέλεις νὰ μοὶ δείξῃς πῶς
παίζεις βιολίον ;

— Ὄ ! εὐχαρίστως.

Καὶ λαβὼν τὸ βιολίον του, ἤρχισε νὰ παίζῃ.

Ἐν τούτοις ἐγὼ ἐβύθισα γενναίως τὴν ψαλλίδα εἰς τὰς περισκελίδας ὀλίγον κάτω τῶν γονάτων, καὶ ἤρχισα νὰ κόπτω τὸ ὕφασμα.

Ἦσαν ὅμως ὠρκίαι περισκελίδες, στακτεραὶ ὡς καὶ τὸ ἔνδυμα καὶ ὁ ὑπενδύτης μου, καὶ τὰς εἶχον λάβει μετὰ μεγίστης χαρᾶς, ὅταν μοι τὰς ἔδωκεν ὁ πατήρ. Δὲν ἐνόμιζον ὅμως ὅτι τὰς βλέπω ὅτε τὰς ἔκοπτον οὕτως· εἰς ἐναντίας.

Κατ' ἀρχὰς ἤκουον τὸν Ματτίαν, κόπτον τὰς περισκελίδας μου· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἔπαυσα νὰ κόπτω, καὶ ἤκουον ἐκπεπληγμένους καὶ προσεκτικούς. Ὁ Ματτίας ἔπαιζε σχεδὸν τόσον καλῶς ὅσον ὁ Βιτάλης.

— Καὶ ποῖος σ' ἔμαθε νὰ παίξης βιολίον; τῷ εἶπον χειροκροτῶν αὐτόν.

— Κάνεις, ὀλίγον ὅλοι, καὶ πρὸ πάντων μόνος μου, ἐργαζόμενος.

— Καὶ τὴν μουσικὴν τίς σοι τὴν ἐδίδαξε;

— Δὲν ἤξεύρω μουσικὴν. Παίζω ὅ,τι ἀκούσω.

— Θὰ σοι τὴν διδάξω ἐγώ.

— Ἡξεύρεις λοιπὸν ὅλα τὰ πράγματα;

— Ἐννοεῖται, ἀφ' οὗ εἶμαι ἀρχηγὸς θιάσου.

Ὅστις εἶναι καλλιτέχνης ἔχει καὶ φιλαυτίαν ὀλίγην πάντοτε. Ἡθέλησα νὰ δεῖξω εἰς τὸν Ματτίαν ὅτι καὶ ἐγὼ ἤμην μουσικός.

Ἐπῆρα λοιπὸν τὴν ἄρπαν μου, καὶ ἀμέσως διὰ νὰ προσεξήσω τὴν μεγαλητέραν ἐντύπωσιν, ἤρχισα νὰ ψάλλω τὸ περίφημον ἄσμα μου·

«Κλειστὸ παράθυρο, σκληρὴ παρθένα»

καὶ τότε, ὡς εἶναι πρέπον μεταξὺ καλλιτεχνῶν, ὁ Ματτίας μοι ἀπέδωκε τὴν φιλοφροσύνην διὰ χειροκροτήσεων. Εἶχε μέγα προτέρημα, εἶχον μέγα προτέρημα· ἤμεθα ἄξιοι ὁ εἰς τοῦ ἄλλου.

Δὲν ἐδυνάμεθα ὅμως νὰ μείνωμεν ἐκεῖ ἀντεπαινούμενοι πάντοτε, καὶ ἔπρεπεν, ἀφ' οὗ ἐπαίξαμεν μουσικὴν δι' ἡμᾶς, πρὸς ἰδίαν μας εὐχαρίστησιν, νὰ παίξωμεν καὶ διὰ τὸ δειπνόν μας καὶ διὰ τὸ κατάλυμα.

Ἐκλεισα λοιπὸν τὸν σάκκον μου, καὶ ὁ Ματτίας τὸν ἐφορτώθη.

Ἐμπρὸς εἰς τὴν κεκονιαμένην ὁδόν! Ἐπρόκειτο νὰ σταθῶμεν εἰς τὸ πρῶτον χωρίον ὃ θ' ἀπαντήσωμεν, καὶ νὰ δώσωμεν παράστασιν, τὴν «ἐναρκτήριον τοῦ θιάσου τοῦ Ῥεμῆ».

— Μάθε με τὸ ἄσμα σου, εἶπεν ὁ Ματτίας· θὰ τὸ τραγωδῶμεν συμφώνως, καὶ πιστεύω ὅτι θὰ ἠμπορῶ μετ' ὀλίγον νὰ σὲ συνοδεύω διὰ τοῦ βιολίου. Θὰ εἶναι πολὺ ὠραῖον.

Βεβαίως πολὺ ὠραῖον θὰ ἦτον, καὶ ἡ «ἐντιμος ἀμήγυρις» θὰ εἶχε λιθίνην τὴν καρδίαν ἂν δὲν μᾶς ἐφόρτωνεν ὀβολούς.

Τοῦτο τὸ δυστύχημα δὲν τὸ εἶχομεν. Ἐν ᾧ ἐφθάνομεν εἰς ἓν χωρίον κείμενον ἐπέκεινα τῆς Ἐβραίουπόλεως (Βιλλεζούφ), καὶ ἤρχισαμεν ἤδη νὰ ἐρευνῶμεν ποῦ νὰ εὑρωμεν θέσιν κατάλληλον διὰ τὴν παράστασιν ἡμῶν, διήλθομεν ἔμπρὸς τῆς αὐλαίας πύλης μιᾶς ἀγοικίας, καὶ εἶδομεν τὴν αὐ-

λὴν πλήρη ἀνθρώπων ἐροτασίμως ἐνδεδυμένων, οἵτινες ὅλοι ἔφερον ἀνθοδέσμας, ἀφ' ὧν ἐκρέμαντο πάμπολλαι ταινίαι, καὶ οἱ μὲν ἄνδρες τὰς εἶχον εἰς τὴν κουμβότρυπὴν τοῦ ἐνθύματος, αἱ δὲ γυναῖκες εἰς τὸ στῆθος. Πολλὴ διορατικότης δὲν ἐχρειάζετο διὰ νὰ ἐνοησώμεν ὅτι ἦτον γάμος.

Ἡ ἰδέα μοι ἐπῆλθε τότε ὅτι οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ θὰ νύχαριστοῦντο ἴσως ἂν εἶχον ὀλίγην μουσικὴν διὰ νὰ χορεύσουν, καὶ ἀμέσως εἰσῆλθον εἰς τὴν αὐλὴν, ἔχων κατόπιν μου τὸν Ματτίαν καὶ τὸν Κάπην· ἔπειτα δὲ, τὸν πῖλον ἔχων εἰς τὴν χεῖρα, καὶ εὐγενῶς χαιρετίσας (τὸν μεγαλοπρεπῆ χαιρετισμὸν τοῦ Βιτάλη), ἀπνύθυνα τὴν πρότασίν μου εἰς τὸν πρῶτον ὃν εὔρον ἔμπρὸς μου.

Ἦτον δ' ὁ πρῶτος οὗτος εἰς εὐσαρκος νεανίας, οὗ τὸ κεραμόχρουν πρόσωπον περιέβαλλον ὑψηλὰ ἔρθια περιλαίμια, περιονίζοντα τ' αὐτία του. Εἶχε δὲ τὴν ἔκφρασιν προσηγῆ καὶ καλόγηρνον.

Καὶ εἰς ἐμὲ μὲν δὲν ἀπεκρίθη· ἀλλὰ μεταστραφείς ὡς μονοκόμματος πρὸς τοὺς πανηγυρίζοντας, διότι τὸ ἔνδυμά του, νέον ἐκ στιλπνοῦ στερεοῦ ὑφάσματος, τῷ ἐδυσκόλευε προφανῶς τὰ κινήματα, ἔχωσε δύο δάκτυλα εἰς τὸ στόμα του, καὶ δι' αὐτοῦ τοῦ ὄργανου τόσον φοβερὸν ἐξέπεμψε συριγμὸν, ὥστε ὁ Κάπης ἐτρόμαξε.

— Αἱ σεις ἐκεῖ, ἐφώνησε, τί λέτε διὰ ὀλίγη μουσική; Νὰ ποῦ μᾶς ἦλθαν βιολιά.

— Ναί, ναί, μουσικὴ, μουσικὴ, ἐκραζαν φωναὶ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν.

— Τοποθετήθητε διὰ τὸν ἀντίχορον.

Ἐντὸς ὀλίγων στιγμῶν τὰ ζεύγη τῶν χορευτῶν ἔλαβον τὰς θέσεις των εἰς τὴν αὐλὴν· δι' ὃ τρομάξασαι ἔφυγον αἱ ὄρνιθες.

— Ἐπαίξεις ποτὲ ἀντίχορον; ἠρώτησα τὸν Ματτίαν Ἰταλιστὶ καὶ κρυφίως, διότι ἤμην οὐκ ὀλίγον ἀνήσυχος.

— Ναί.

Καὶ εἰς τὸ βιολίον μοι ἔδειξε ποῖον. Κατ' εὐτυχῆ συγκυρίαν τὸν ἐγνώριζον καὶ ἐγώ. Ἐσώθημεν!

Ἀπὸ ἀχυρώνα λοιπὸν ἔσυραν ἄμαξαν ἐκ τῶν φάρτηγῶν, τὴν ἔθεσαν εἰς τρίποδας, καὶ μᾶς ἀνεβίβασαν εἰς αὐτήν.

Ἄν καὶ ποτὲ δὲν εἶχομεν παίξει ὁμοῦ, ὁ Ματτίας καὶ ἐγώ, τὸν ἀντίχορον ὅμως ἀρκετὰ καλῶς τὸν κατορθώσαμεν. Ἀληθὲς ὅμως καὶ ὅτι ἐπαίζομεν δι' ἀκοῆς οὔτε πολὺ λεπτὰς οὔτε πολὺ δυσκόλους.

— Κάνενας σας ἔξυρει νὰ παίξῃ τὸν ζουρνά; ἠρώτησεν ὁ χονδρὸς μου κεραμοπρόσωπος.

— Ἐγώ, ἀπεκρίθη ὁ Ματτίας· ὅμως δὲν ἔχω.

— Θὰ σὲ φέρω ἐγώ. Καλὸ τὸ βιολί, μὰ ἴσ' ἂν κάπως ἀνοῦσιο.

— Παίξεις λοιπὸν καὶ τὸν εὐθύαυλον; ἠρώτησα τὸν Ματτίαν, δμιλῶν πάντοτε τὴν Ἰταλικὴν.

— Καὶ τὸν αὐλόν, καὶ τὸν πλαγίαυλον, καὶ τὴν σάλπιγγα, καὶ ὅ,τι παίζεται.

Τῷ ὄντι ἦτον πολύτιμος νέος ὁ Ματτίας.

Μετ' ὀλίγον ἔφεραν τὸν εὐθύαυλον, καὶ ἤρχισαμεν πάλιν νὰ παίζωμεν ἀντιχόρους, πόλλας, σροβίλους, πρὸ πάντων ὅμως ἀντιχόρους.

Οὕτως ἐπαίζομεν μέρι τῆς νυκτός, χωρὶς οἱ χορευταὶ νὰ μᾶς ἀφήσωσι ν' ἀναπνεύσωμεν. Δι' ἐμὲ ἦτον ἀδιάφορον διὰ τὸν Ματτίαν ὅμως ἦτον σπουδαῖον, διότι ἐκεῖνος εἶχε το ἐπίπονον μέρος, ἐξηπλημένους μάλιστα ὡς ἦτον διὰ τὴν ὁδοιοποιρίαν καὶ τὰς στερήσεις. Ἐνίοτε τὸν ἐβλεπον νὰ ὄχιρᾷ ὡς ἂν ἐμελλε νὰ λιποθυμήσῃ, καὶ ὅμως ἐξηκολούθει νὰ παίξῃ, φουσῶν ὅσον ἡδύνατο εἰς τὸν γειωτῆρά του.

Εὐτυχῶς τὴν ὀχρότητά του παρετήρησε πλὴν ἐμοῦ καὶ ἡ νύμφη.

— Φθάνει πλέον, εἶπεν. Ὁ μικρὸς ἐκεῖνος ἀπέκαμε. Τώρα τὸ χέρ' εἰς τὸ βαλάντιον διὰ τοὺς μουσικούς.

— Ἄν θέλητε, εἶπον, θὰ στείλω τὸν ταμίαν μας νὰ ἐβγάλῃ δίσκον.

Καὶ ταῦτα λέγων, ἐξῆλθε τὸν πύλον μου εἰς τὸν Κάπην, αὐτὸς δὲ τὸν ἤρπασεν πετακτὸν εἰς τοὺς δόδοντας.

Πολὺ ἤρσκα καὶ ἐχειροκροεῖτο ἡ χάρις μεθ' ἧς ἐχαίρετά ὄταν τῷ ἐδίδον τὸ καλλίτερον δὲ δι' ἡμᾶς, ὅτι τῷ ἐδίδον πολλὰ χρήματα. Παρακολουθῶν αὐτὸν, ἐβλεπον λευκὰ νομίσματα νὰ πίπτουν εἰς τὸν πύλον· τελευταῖος δ' ἐξῆλθεν εἰς αὐτὸν ὁ νυμφίος, καὶ τὸ δῶρόν του ἦτον ἓν πεντάδραχμον.

Τί θησαυρός! Καὶ δὲν ἤρσκα τοῦτο· μᾶς προσεκάλεσαν καὶ νὰ φάγωμεν εἰς τὸ μαγειρεῖον, καὶ μᾶς ἔδωκαν νὰ κοιμηθῶμεν εἰς τὸν ἀχυρῶνα. Τὴν ἐπαύριον, ὅτε ἀνεχωρήσαμεν ἐκ τῆς φιλοξενίου ταύτης οἰκίας, εἶχομεν κεφάλαιον εικοσιοικτῶ δραχμῶν.

— Εἰς σὲ ὀφείλονται ταῦτα, φίλτατέ μοι Ματτία, εἶπον εἰς τὸν σύντροφόν μου· χωρὶς σοῦ δὲν θὰ ἠμπόρουν νὰ ἀποτελέσω δρχήστραν.

Καὶ τότε μοι ἐπῆλθεν εἰς τὴν μνήμην λέξις ἣν μοι εἶχεν εἰπεῖ ὁ πατὴρ Ἀκίνος, ὅτε εἶχον ἀρχίσει νὰ δίδω μαθήματα εἰς τὴν Λίξαν, ἀποδεικνύουσα μοι ὅτι ἡ ἀγαθοεργία πάντοτε ἀνταμειβεται.

— Τὸ νὰ σὲ συμπαράλαβω εἰς τὸν θίασόν μου δὲν ἦτον ἡ μεγαλύτερα ἀνοησία ἣν ἔπραξα εἰς τὸν βίον μου.

Ἐχόντες εικοσιοικτῶ δραχμάς εἰς τὸ βαλάντιον, ἤμεθα ἄρχοντες, καὶ ὅταν ἐφθάσαμεν εἰς Κορβεῖλ, ἐδυνήθη, χωρὶς πολὺ νὰ ριψοκινδυνεύσω, νὰ τολμήσω τινὰς ἀγορὰς πραγμάτων ἃ ἐνόμιζον ἀναπόφευκτα. Ἠγόρασα πρῶτον παρὰ παλαιοπώλου τινὸς εὐθύαυλον, διὰ τρεῖς μόνον δραχμάς. Ἐννοεῖται ὅτι ἐπὶ τῇ τιμῇ ταύτῃ οὔτε νέος ἦτον οὔτε ὄρατος. Ἀλλὰ καθαρῖσθεις ὀλίγον, ἐδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ. Ἐπειτα ἐπρομηθεύθη ἐρυθρὰς ταινίας διὰ τοὺς πόδας μας· καὶ τέλος καὶ ἀπρηχαιωμένον στρατιωτικὸν σάκκον διὰ τὸν Ματτίαν, διότι ὀλιγώτερον κοπιαστικὸν μᾶς ἦτον νὰ

ἔχωμεν εἰς τοὺς ὤμους ἓνα σάκκον ελαφρὸν, παρὰ νὰ φορτωνώμεθα ἀλληλοδιαδόχως σάκκους βαρεῖς. Διανέμοντες εἰς δύο ὄλον τὸ ἔχειν μας, θὰ ἤμεθα εὐκίνητοτεροι.

Ὅτε ἀνεχωρήσαμεν ἐκ Κορβεῖλ, ἤμεθα τῷ ὄντι εἰς καλὴν κατάστασιν. Εἶχομεν πληρώσει ὅ,τι ἠγοράσαμεν, καὶ τριάκοντα δραχμαὶ μετρηταὶ ἐπλήρουν τὸ βαλάντιον ἡμῶν, διότι αἱ παραστάσεις μᾶς ἀπέφερον κέρδη. Εἶχομεν δὲ οὕτω διατάξει τὰ τῶν παραστάσεων ἡμῶν, ὥστε ἐδυνάμεθα πολλὰς ἡμέρας νὰ μείνωμεν εἰς τὸ αὐτὸ μέρος χωρὶς πολὺ νὰ ἐπαναλαμβάνωμεν ὅ,τι ἅπαξ παριστώμεν. Ἐν γένει δὲ, τόσον καλῶς συνεννοούμεθα ὁ Ματτίας κ' ἐγώ, ὥστε ἤμεθα ἤδη σχεδὸν ὡς δύο ἀδελφοί.

— Ἠξέυρεις, ἔλεγεν ἐνίοτε γελῶν, ἀρχηγὸς ἐταιρίας, ὡς σὺ, ὅστις δὲν κτυπᾷ, εἶναι πολὺ ὠραῖον.

— Λοιπὸν εὐχαριστεῖσαι;

— Ἄν εὐχαριστοῦμαι; Πρῶτη φορά τῆς ζωῆς μου, ἀφοῦ ἔφυγα ἀπὸ τὴν πατρίδα, ὅπου δὲν ἐπιθυμῶ τὸ νοσοκομεῖον.

Ἡ εὐημερία μας δὲ αὕτη μοι ἐνέπνευσεν ἰδέας φιλοδόξου.

Ἀφ' οὗ ἐγκατελίπομεν τὸ Κορβεῖλ, διηυθύνθημεν πρὸς Μονταργίς, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς πρὸς τὴν μάναν Βαρβερῖαν.

Νὰ ὑπάγω ἤθελον εἰς τὴν μάναν Βαρβερῖαν καὶ νὰ τὴν ἐναγκαλισθῶ διὰ νὰ πληρώσω τὸν φόρον τῆς εὐγνωμοσύνης μου πρὸς αὐτήν· ἀλλ' ἡ πληρωμὴ αὕτη ἦτον πολὺ πενιχρὰ καὶ πολὺ ἐθνή.

Ἄν τῇ ἔφερον τίποτε!

Τώρα ἤμην πλούσιος· τῇ ὄφειλον ἓν δῶρον.

Ἀλλὰ τί δῶρον νὰ τῇ φέρω;

Πολὺν καιρὸν δὲν ἐσκέφθην. Ἐν πρὸ πάντων θὰ τὴν καθίστα εὐτυχεῖ, ὅχι μόνον διὰ τὸ παρὸν, ἀλλὰ καὶ δι' ὄλον τὸ γῆρας τῆς, ἂν τῇ ἐδίδον— μίαν ἀγελάδα, εἰς ἀντικατάστασιν τῆς Κοκκίνως.

Πόση χαρὰ διὰ τὴν μάναν Βαρβερῖαν ἂν ἠμπόρουν νὰ τῇ δώσω μίαν ἀγελάδα, καὶ προσέτι πόση χαρὰ καὶ δι' ἐμέ!

Πρὶν φθάσω εἰς Χαθάνον, θὰ ἠγόραζον μίαν ἀγελάδα, καὶ ὁ Ματτίας σύρων αὐτὴν κατόπιν του διὰ ρυτῆρος, θὰ εἰσῆρχετο εἰς τὴν αὐλὴν τῆς μάνας Βαρβερῖνας. Ἐννοεῖται, ὁ Βαρβερῖνος δὲν θὰ ἦτον ἐκεῖ.— Μάνα Βαρβερῖνα, θὰ ἔλεγεν ὁ Ματτίας, σοὶ φέρω μίαν ἀγελάδα.— Ἀγελάδα! Ἀπατάσαι, παιδάκι μου.— Καὶ θὰ ἐστῆναξεν.— Διόλου, κυρία. Εἶσθε ἡ κυρία Βαρβερῖνα, εἰς Χαθάνον; Ναί; Λοιπὸν εἰς τὴν κυρίαν Βαρβερῖναν μ' ἐπρόσταξεν ἓνα βασιλόπουλον (καθὼς εἰς τὰ παραμύθια) νὰ φέρω αὐτὴν τὴν ἀγελάδα καὶ νὰ τὴν προσφέρω ἐκ μέρους του.— Ποῖον βασιλόπουλον;— Τότε θὰ ἐφαινόμην, θὰ ἐφρίπτόμην εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς μάνας Βαρβερῖνας, καὶ μετὰ τοὺς ἐναγκαλισμούς, θὰ ἐμαγειρεύομεν λαλαγίτας

καὶ τηγανίτας, καὶ θὰ τοὺς ἐτρώγομεν ἡμεῖς οἱ τρεῖς καὶ ὄχι ὁ Βαρβερίνος, ὡς ἐκείνην τὴν ἡμέραν, τὴν τρίτην τῆς ἀποκρέως, ὅταν ἐπέστρεψε καὶ ἀναποδογύρισε τὸ τηγανίδιον μας, καὶ ἔρριψε τὸ βούτυρον μας εἰς τὸ κρομμυδοζουμὸν του.

Τί λαμπρὸν ὄνειρον! ἀλλὰ πρὸς πραγματοποίησίν του ἔπρεπε νὰ ἡμπορῶ ν' ἀγοράσω τὴν ἀγελάδα.

Πόσα ἔπρεπε νὰ δώσω διὰ τὴν ἀγελάδα; Ἰδέαν δὲν εἶχον. Πολλὰ βεβαίως, πάρα πολλὰ! ἀλλὰ πόσα;

Καὶ δὲν ἤθελον ἀγελάδα πολὺ μεγάλην, πολὺ χονδρὴν· πρῶτον, διότι ὅσον χονδρότεροι αἱ ἀγελάδες, τόσοι περισσότεροι καὶ ἡ τιμὴ των· ἔπειτα, ὅσον εἶναι μεγαλύτεροι, τόσοι περισσότεραν τροφήν χρειάζονται, καὶ δὲν ἤθελον τὸ δῶρόν μου νὰ φέρῃ στενοχωρίαν εἰς τὴν μάναν Βαρβερίναν.

Τὸ πρῶτον ἀναγκαῖον λοιπὸν τῶρα ἦτον νὰ μάθωμεν τὴν τιμὴν τῶν ἀγελάδων, ἢ μάλλον ἀγελάδος τοιαύτης ὁποῖαν τὴν ἤθελον.

Εὐτυχῶς δύσκολον τοῦτο δὲν μοι ἦτον, διότι, περιφερόμενοι εἰς τὰς μεγάλας ὁδοὺς, μένοντες τὰς ἑσπέραις εἰς τὰ ξενοδοχεῖα, ἤμεθα εἰς σχέσεις μετὰ βουκόλων καὶ ζωεμπόρων. Εὐκολον λοιπὸν ἦτον νὰ τοὺς ἐρωτήσω περὶ τῆς τιμῆς τῶν ἀγελάδων.

Ἀλλὰ τὴν πρώτην φοράν ὅταν ἀπέτεινα εἰς ἓνα βουκόλον τὴν ἐρώτησιν ταύτην, ἔλκυσθεις ὑπὸ τῆς ἀγαθῆς ἐκφράσεως τοῦ προσώπου τοῦ ἀνθρώπου τούτου, ἐξεκαρδίσθη αὐτὸς γελῶν.

Ἐπειτα δ' ἐξηπλώθη ἀνάσκελα εἰς τὸ καθίσμα του, καὶ ἐκτύπα μεγάλας γρονθίας εἰς τὴν τράπεζαν· ἔπειτα δὲ, κράξας τὸν ξενοδόχον,

— Ἡξέυρεις, τῷ εἶπε, τί μ' ἐρωτᾷς ὁ μικρὸς αὐτός; Τί πρέπει νὰ πληρώσῃ διὰ μίαν ἀγελάδα, ὄχι πολὺ μεγάλην, ὄχι πολὺ χονδρὴν, μίαν καλὴν ἀγελάδα. Πρέπει νὰ ἡξέυρη καὶ τέχνας;

Καὶ οἱ γέλωτες ἤρχισαν πάλιν. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν μ' ἐζάλισε.

— Πρέπει νὰ δίδῃ καλὸν γάλα καὶ νὰ μὴ τρώγῃ πολὺ.

— Καὶ ν' ἀφίγη νὰ τὴν σύρῃς μετὰ τὸ σχοινί εἰς τοὺς μεγάλους δρόμους καθὼς τὸ σκυλί σου;

Ἀφοῦ δ' ἐξήντηλσεν ὅλας τὰς ἀστειότητάς του καὶ ἐπέδειξεν ἀρκούντως ὅλην τὴν εὐφυίαν του, ἠθέλησε τέλος νὰ ὀμιλήσῃ σπουδαίως, καὶ νὰ προβῇ ἀκόμη καὶ εἰς συζήτησιν.

Ἐἶχεν ἐντελῶς ὅ,τι μοι ἐχρειάζετο, μίαν ἀγελάδα ἡμερην, δίδουσαν γάλα πολὺ, γάλα λαμπρὸν ὡς ἀφρόγαλα, ἀγελάδα ἣτις σχεδὸν δὲν ἐτρώγε. Ἄν ἤθελον ν' ἀραδειάσω εἰς τὴν τράπεζαν ἐπτάμισυ χρυσᾶ εικοσάδραχμα, ἢ, ἂν δὲν μ' εὐρίσκοντο, τριάκοντα πεντόδραχμα, εἶχον τὴν ἀγελάδα.

Ἔσθην δυσκολίαν εἶχον κατ' ἀρχάς νὰ τὸν φέρω νὰ ὀμιλήσῃ, ἄλλην τόσῃν καὶ περισσότερῃν εἶχον τῶρα νὰ τὸν φέρω νὰ σιωπήσῃ, ὅταν ἄπαξ ἤρχισε.

Τέλος πάντων κατωρθώθη νὰ υπάγωμεν νὰ κομμηθῶμεν, καὶ ὅλην τὴν νύκτα ὠνεϊρευομένην ὅ,τι εἶχον μάθει εἰς τὴν συνδιαλέξιν ταύτην.

Τριάκοντα πεντόδραχμα ἦσαν δραχμαὶ ἑκατὸν πενήκοντα· καὶ πολὺ ἀπείχον τοῦ νὰ εἶμαι τὸσον πλούσιος.

Ἦτον ὁμῶς καὶ ἀδύνατον νὰ τὰ κερδήσω; Ἐλεγον ὅτι δὲν ἦτον, καὶ ὅτι ἂν ἐξηκολουθοῦμεν νὰ ἔχωμεν τύχην, καθὼς κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας, θὰ ἐδυνάμην, ὁβολὸν τὸν ὁβολόν, νὰ συναθροίσω τὰς ἑκατὸν πενήκοντα δραχμάς. Ἀλλὰ ἐχρειάζετο καιρὸς.

Τότε νέα ιδέα ἀνέτειλεν εἰς τὸν μυελόν μου. Ἄν ἀντὶ νὰ υπάγωμεν ἀμέσως εἰς Χαβανόν, ἐπηγαίνομεν πρῶτον εἰς Βάρσας, τοῦτο θὰ μᾶς ἐδίδο τὸν καιρὸν ὅστις θὰ μᾶς ἔλειπεν, ἂν ἐξηκολουθοῦμεν κατ' εὐθείαν.

Ἐπρόκειτο λοιπὸν κατ' ἀρχάς νὰ διευθυνθῶμεν εἰς Βάρσας, καὶ τὴν μάναν Βαρβερίναν νὰ ἰδῶμεν μόνον εἰς τὴν ἐπιστροφὴν. Τότε βεβαίως θὰ εἶχον τὰς ἑκατὸν πενήκοντα δραχμάς μου, καὶ θὰ ἠδυνάμεθα νὰ παίξωμεν τὴν μαγικὴν μου παράστασιν· τὴν ἀγελάδα καὶ τὸ βασιλόπουλον.

Τὸ πρῶτ' διεκίνησα τὴν ιδέα μου εἰς τὸν Ματτιάν, καὶ αὐτὸς δὲν ἀντέταξε κάμμιαν ἔνστασιν.

— Ἄς υπάγωμεν εἰς Βάρσας, εἶπε. Τὰ μεταλλεῖα εἶναι ἴσως περιεργα, καὶ θὰ χαρῶ νὰ τὰ ἰδῶ.

(Ἐπιτετα συνέχισεν)

Ἡ τριακοσούτῃ ἐπέτειος τοῦ θανάτου τοῦ

KAMOENS

Οἱ λαοὶ οἱ μὴ ἀφροντιστοῦντες τῆς ἑαυτῶν δόξης τῆς ἐθνικῆς καὶ τοῦ ἑαυτῶν συμφέροντος οὐδελεία ἀφίνοισι νὰ παρέρχηται ἀρμοδίᾳ περιστάσις, χωρὶς νὰ διαφημίσωσι τὴν μνήμην τῶν εἰς αὐτοὺς ἀνηκόντων μεγάλων ἀνδρῶν. Πάντες προσέχουσιν εἰς τὸ νὰ καθιστῶσιν ἐορτὰς ἑκατονταετήρους καὶ διεθνεῖς, σκοπούσας νὰ ὑπενθυμίσωσιν εἰς τὸν κόσμον, ὅτι ἡ μεγαλοφυΐα δὲν ἔχει οὔτε ἡλικίαν ὠρισμένην οὔτε κράτους ὅρια διαγεγραμμένα. Οὕτως ἡ Γερμανία, ἵνα μόνον εἰς τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη περιορίσωμεν τὸν λόγον, συνεκάλεσεν ἄρτι τοὺς ἀπεσταλμένους ἀπάσης τῆς Εὐρώπης ἵνα τιμήσῃ τὴν μνήμην τοῦ μεγάλου αὐτῆς ποιητοῦ, τοῦ Σχίλλερ, οὕτω καὶ ἡ Γαλλία, εὐγενῶς συμπραττούσης τῆς Ἰταλίας, ἐτέλει τῷ 1874 ἐν Αὐσινίων τὴν πέμπτην ἑκατονταετηρίδα τοῦ Πετρόρχου. Καὶ τῷ 1877 συνῆλθον ἐν Ἀμβέρσῃ τοῦ Βελγίου καὶ καλλιτέχναι καὶ λόγιοι ἐξ ἀπάσης τῆς οἰκουμένης, ἵνα ἀγάγωσιν ἐορτὰς πρὸς τιμὴν τοῦ ἀθανάτου Ῥοῦβενς. Ὁμοίω δὲ συναίθημάτων ἐμφορομένη καὶ ἡ τῆς Πορτογαλίας κυβερνήσις, καὶ ἀνταποκρινομένη πρὸς τε τὴν φύσιν τὴν ἱστορικὴν καὶ τὴν πρὸς τὰ γράμματα ἀγάπην τοῦ ἔθνους τοῦ πορτογαλλικοῦ, παρεσκεύασεν ὑπὸ προστατῆ τῷ βασιλεῖ λαμπρὰς ἐορτὰς κατὰ τὸν μῆνα τοῦτον ἵνα ἐπαξίως τιμηθῇ ὁ ἐ-